

Uit de flora van Limburg

Waarnemingrubriek van de Plantenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, samengesteld door D. Th. de Graaf, W. van der Coelen en R.W.J.M. van der Ham (Rijksherbarium Leiden).

Blechnum spicant (L.) Roth. **Dubbelloof**. 2 exx. te Valkenburg-Houthem in hok 62-21, P. Kemp, XI-'81; eveneens in het Meerssenerbos in hok 62-11, Vogelwerkgroep Meerssen, '80.

Brachypodium sylvaticum (Huds.) P.B. **Boskortssteel**. Te Brunssum in het Schutterspark in hok 60-54*, IX-'79; in het Rimburcherbos te Ubach over Worms in hok 60-55*, XI-'79; op de Putberg te Voerendaal in hok 62-24*, X-'79, P. Spreuwenberg.

Callitriche stagnalis Scop. **Moerassterrekroos**. In de Schinveldse bossen op bospad in hok 60-44, VIII-'80, P. Spreuwenberg.

Carduus nutans L. **Knikkende distel**. Enkele exx. in wegberm langs de Visweg te Meerssen in hok 62-11, J. van der Coelen, VIII-'81.

Cephalanthera damasonium (Mill.) Druce. **Bleek bosvogeltje**. 8 exx. op D'n Observant te Maastricht in hok 62-38, VI-'78, G. Heemels (in 1981 slechts 2 exx.).

Coronilla varia L. **Kroonkruid**. In helling Gulpenerberg in hok 62-33, H. Vellen, VIII-'80.

Epilobium adenocaulon Hausskn. **Beklierde basterdwederik**. Te Heerlen tussen de Palestijnstraat en de Vullingsweg in hok 62-14, H. Vellen.

Epipactis atrorubens (Hoffm.) Schult. **Bruinrode wespenorchis**. Ongeveer 50 exx. of meer (er stond ook *E. helleborine*) op D'n Observant tussen jonge berken te Maastricht in hok 61-38, C. Felix, '77, '80 en '81.

Equisetum arvense L. **Heermoes**. div. exx. in hok 62-41*, H. Vellen, '82.

Lathyrus aphaca L. **Naakte lathyrus**. 3 exx. in de berm van holle weg bij de Kunraderberg in hok 62-14, H. Vellen, VI-'82.

Lathyrus nissolia, L. **Graslathyrus**. Helling van de Gulpenerberg in hok 62-33*, H. Vellen, VIII-'80.

Malva moschata L. **Muskuskaasjeskruid**. Algemeen op de grote open vlakte aan de oostzijde van Landgoed De Hamert te Bergen in hok 52-26*, '80 en 1 ex. op vuilnisbelt, tevens kiezelgroeve te Amby, gem. Maastricht in hok 62-21*, W. van der Coelen, 1967.

Ophrys insectifera L. **Vliegenorchis**. Slechts 1 ex. op D'n Observant te Maastricht in hok 61-38*, G. Heemels, '78.

Orchis majalis Rchb. **Breedbladige orchis**. 7 bloeiende exx. in verruigd moeras op landgoed Vliek te Ulestraten in hok 62-11, J. van der Coelen, '81; in '77 nog 20 exx. aldaar.

Orchis militaris L. **Soldaattje**. Op D'n Observant ongeveer 50 exx. in bloei waaronder 1 wit ex. te Maastricht in hok 61-38, C. Felix, '79.

Phyllitis scolopendrium (L.) Newm. **Tongvaren**. Aanwezig in het kasteelpark Wittem in hok 62-33, J. Curfs en anderen, '82.

Prunella vulgaris L. **Brunel**. Algemeen in hok 62-41*, div. waarn. '82.

Pulmonaria officinalis L. **Breed longenkruid**. Langs de Susserweg in Maastricht in hok 61-27* tesamen met *Adoxa moschatellina* en *Myosotis sylvatica* (wild?), W. van der Coelen, IV-'80.

Rhinanthus minor L. **Kleine ratelaar**. Enkele exx. op gazon bij de Geul bij kasteel Oost te Valkenburg in hok 62-22, div. waarn., '80.

Scilla hispanica x *S. non-scripta*. Ongeveer 30 exx. waarvan 8 exx. in bloei in hellingbos te Berg en Terblijt in hok 62-21, Vogelwerkgroep Bemeulen, V-'81; ook opgaven uit '82 door J. Cortenraad. Waarschijnlijk staan deze planten al enkele jaren hier.

Sherardia arvensis L. **Blauw walstro**. Tientallen exx. in hok 62-11 op het gazon in de bebouwde kom en in groeve Curfs te Meerssen, Vogelwerkgroep Meerssen, VII-'81.

Vicia lutea L. **Gele wikke**. Bij Slenaken in hok 62-42, H. Vellen, VII-'79.

Viola odorata L. **Maarts viooltje**. Algemeen op de Schaelsberg te Valkenburg in hok 62-22*, H. Vellen, III-'80.

Viscum album L. **Maretak**. 1 ex. in populier in Geverik, gem. Beek in hok 60-51, P. Kemp, XI-'81.

* Betreft aanvullingen op de Atlas van de Nederlandse Flora deel 1 of op de voorlopige gestencilde verspreidingskaartjes, voor zover verschenen, zoals die bij het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 6-7 te Maastricht, verkrijgbaar zijn.

Korte Mededelingen

Symposium kalkgraslanden: beheren voor de toekomst

Op vrijdag 29 april 1983 organiseert het Natuurhistorisch Museum Maastricht in samenwerking met het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en met medewerking van de Vakgroep Natuurbeheer van de Landbouwhogeschool te Wageningen, de Vakgroep Vegetatiekunde en Botanische Oecologie der Rijksuniversiteit Utrecht en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, een symposium over betekenis, beheer en herstel van kalkgraslanden in Zuid-Limburg.

In een zestal voordrachten door botanici en entomologen zal met name aandacht worden besteed aan het be-

lang van buffer-zones en corridors voor het behoud van de specifieke kalkgrasland-flora en -fauna en aan de ontwikkelingsmogelijkheden voor kalkgraslanden. In een forumdiscussie zal worden geprobeerd een consensus ten aanzien van beheer, herstel en ontwikkeling van kalkgraslanden te vinden waardoor flora en entomofauna optimaal tot hun recht zouden kunnen komen.

Het symposium staat open voor alle belangstellenden. Het richt zich echter met name tot hen die met onderzoek, beheer en ruimtelijke ordening te maken hebben.

De kosten van dit symposium bedragen f 25,- (inclusief symposiumboek, koffie/thee en lunch). Opgave is mogelijk door storting van dit bedrag op re-

kening nummer 452596300 van de Amro-bank te Maastricht ten name van Natuurhist. Gen. Limb. Men ontvangt dan tijdig het definitieve programma. Nadere informatie wordt gaarne verstrekt door drs. D. Th. de Graaf, Natuurhistorisch Museum, De Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht.

Landschapswandeling Alden Biesen

Van het Provinciaal Natuurcentrum Rekem ontving de redactie van het Natuurhistorisch Maandblad een boekje waarin een landschapswandeling in Alden Biesen, een merkwaardig Haspengouws kasteellandschap, beschreven wordt. Dit gebied is zowel in

cultuurhistorisch als in natuurhistorisch opzicht bijzonder interessant.

Het boekje is eigenlijk een goed verzorgd gidsje met verschillende foto's van markante plekken langs de route. Enige kaartjes en tekeningen dienen de wandelaar tot leidraad bij zijn wandeling door dit fraaie gebied.

In de tekst worden vier aspecten door elkaar besproken naar gelang men ze

op de wandeling kan waarnemen: de bodem en het reliëf, de spontane plantengroei, het cultuurlandschap en het kasteellandschap. De lengte van de wandeling is 3,5 km of 2,5 km wanneer men de ingekorte route kiest. De wandeling begint aan het gasthof bij de ingang van het kasteel. Groepen die een geleid bezoek met gids wensen, dienen dit tien dagen van te voren aan

te vragen op het volgende adres: Alden Biesen, Kasteelstraat 6, 3752 Bilzen (Rijkhoven), België. Inlichtingen omtrent gidsje en wandeling worden verstrekt door de conservator van het Provinciaal Natuurcentrum Rekem, de heer ir. J. Geusens, Populierenlaan 30, 3620 Rekem, België.

H. Th.

boekbesprekingen

Theo van Hoytema Kalender 1983

Laren NH, A.G. Schoonderbeek, 1982. Prijs: f 22,90.

De kalender, die ik op mijn tafel kreeg was verpakt in een grote enveloppe, waarin een klein venstertje was ontstaan doordat de postzegels eruit geknipt waren. Door het venstertje was een stukje van de kalender zichtbaar en dat was voor mij al voldoende om vast te stellen, dat het de van Hoytema kalender was.

Deze kalenders munten vooral uit door hun evenwichtige compositie, prachtig getekende prenten - voornamelijk van vogels - en grote eenheid tussen prent en eigenlijk kalendergedeelte. De schilder Theo van Hoytema (1863 - 1917) heeft talrijke van deze kalenders getekend.

De Larense uitgever Schoonderbeek verzorgt sedert 1976 herdrukken van deze kalenders. Ook voor 1983 is dus een herdruk verschenen - van de kalender voor 1910. Ook nu is men er weer in geslaagd de originelen - van Hoytema zette zijn ontwerpen zelf op steen - perfect na te drukken.

goed en harmonieus groeien". Inderdaad zou iedereen die van plan is bomen of struiken te planten dit werkje even moeten raadplegen om teleurstellingen te voorkomen. Het biedt een schat aan informatie over allerlei eigenschappen van een groot aantal soorten en cultivars: habitus, kleur en vorm van de schors, geur van bloem en blad, vruchttot, giftigheid, toepassing op verschillende grondsoorten, enz. Opvallend is de uitgebreide bloeikalender.

Dit overzicht wordt vooraf gegaan door een bespreking van een groot aantal soorten en cultuurvormen die voor het gemak alfabetisch geordend zijn. Dat hierbij veel verwijzingen gebruikt worden lijkt alleen maar prettig maar geeft soms enige verwarring (o.a. bij Vogelkers en Vlier).

Uitgebreide registers (Nederlands-Latijn en omgekeerd; "Latijn" is een term van de auteur) besluiten dit boek dat bij een eventuele herdruk nog eens met grote nauwkeurigheid nagekeken moet worden op schoonheidsfoutjes. Maar wie in dit boek geïnteresseerd is, hoeft beslist niet op zo'n herdruk te wachten want het is een goed bruikbaar boekje.

Douwe Th. de Graaf

Praktisch bomenboek; de beste boom voor iedere plek

Bert Schut. Ede, Zomer & Keuning Boeken B.V., 1982. 160 blz., afbn., reg. Prijs: f 19,90.

Dit boekje is de tweede, geheel herziene, uitgave van de eerder bij een andere uitgever verschenen eerste druk. Behalve dat er inhoudelijk flink geïllustreerd is, lijkt ook de vormgeving niet meer op de eerste druk: dit boek is op frisse wijze geïllustreerd.

Ik heb in deze rubriek verscheidene boeken over bomen mogen recenseren en vroeg mij bij de eerste aanblik dan ook direkt af waarom er nu weer een bomenboek verschenen was. Het bekijken van de inhoudsopgave en het lezen van delen uit de inhoud stelde me gerust. In dit (en dat wil ik hier benadrukken) oorspronkelijke Nederlandse werk komen heel andere zaken aan de orde dan in al de andere bomenboekjes. Het is letterlijk zoals de titel aangeeft: een praktisch bomenboek, bedoeld voor allen die "in hun tuin of op hun stuk grond bomen en struiken willen planten, die er

Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse niet-parasitaire Megachilidae (Hymenoptera: Apidae).

G. van der Zanden met tekeningen van J.J.A.M. Wessendorp, Leiden, Stichting European Invertebrate Survey - Nederland, 1982. 48 blz. krtn., afbn., tab., lit. opg. Prijs: f 17,50.

Resultaten van onderzoek in het kader van de European Invertebrate Survey naar het voorkomen en de verspreiding van ongewervelde dieren worden gepubliceerd in de serie "Nederlandse Faunistische Mededelingen". Dit onderzoek kan resulteren in een serie verspreidingskaarten van de onderzochte soorten, maar ook leiden tot een wat uitgebreider overzicht van de betreffende groep. Dit laatste is het geval met de uitgave gewijd aan de niet-parasitaire Megachilidae. Gelukkig, want de tabellen van Bouwman uit 1922 en 1925 waren in ons land de laatste over dit onderwerp. Wie zich voor deze groep bijen interesseert

vindt in deze uitgave een soortenlijst, determinatietabellen - voorzien van duidelijke afbeeldingen - en een groot aantal gegevens over iedere soort afzonderlijk: gegevens betreffende de verspreiding, vliegtijd, bloembezoek, nestbouw, parasieten en literatuur. Deze zijn gebaseerd op materiaal uit 10 openbare en 15 privé-collecties. Naast deze Nederlandse Faunistische Mededelingen geeft het Centraal Bureau Nederland van de European Invertebrate Survey een Nieuwsbrief uit. Deze is bedoeld als contactorgaan voor de medewerkers van de werkgroepen. Hierin worden korte mededelingen opgenomen over de stand van het onderzoek.

Beide uitgaven zijn verkrijgbaar bij de Bibliotheek van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Postbus 9517, 2300 RA Leiden.

F.D. - B.

Mosasauriërs

A.W.F. Meijer. Maastricht, Natuurhistorisch Museum Maastricht, 1982. 20 blz., afbn., lit. opg. Prijs: f 2,00.

De Info-serie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht (waarvan dit boekje de derde uitgave is na deeltjes over Vuursteen en Vleermuizen) geeft achtergrond-informatie over telkens één onderwerp dat in het Museum aan de orde komt. Hoewel vaak bedoeld als aanvulling op de basisteksten in overeenkomstige delen van de tentoonstellingen, laten deze boekjes zich ook goed "buiten het museum" lezen.

Uiteraard kon een deeltje over Mosasauriërs niet uitblijven. In een achttal hoofdstukjes komen allerlei wetenswaardigheden over Mosasauriërs aan bod: de veelbewogen geschiedenis van de eerste vondsten, de naamgeving, de biologie van de Mosasauriërs, de verschillende soorten, hun verbreiding en uitsterven, enz. De teksten zijn kort maar helder geschreven en voor wie nog meer wil weten, zijn een literatuurlijst en de adressen van musea met Mosasauriërs in hun collecties opgenomen.

Het is te hopen dat er nog veel meer deeltjes in deze goed verzorgde vorm zullen verschijnen.

Marja den Boer